

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 3 Mars 1871, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om antagande af en författning angående förändrad lydelse af 2 Kap. 11 § Strafflagen, än äfven enskilda motioner i samma ämne.

Genom omförmälda nådiga Proposition, hvilken blifvit af Riksdagens båda Kamrar till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad har Kongl. Maj:t till Riksdagens antagande framställt följande förslag till

“Förordning angående förändrad lydelse af 2 Kap. 11 § Strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 Kap. 11 § Strafflagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

Fängelse vid vatten och bröd ege ej rum för qvinna, som hafvande är eller barn ammar, eller för den, som yngre är än aderton år eller finnes ej kunna, utan våda för helsan, sådant fängelse undergå. I dessa fall skall den bötfällda hållas i annat fängelse tre gånger så lång tid, som han eljest skolat fängelse vid vatten och bröd undergå. Samma lag vare, om någon, som saknar tillgång till gäldande af honom ådömda böter, önskar att, i stället för det hela bötesbeloppet motsvarande fängelse vid vatten och bröd, undergå annat fängelse“.

I sammanhang härmed har Utskottet till behandling förehaft särskilda, till Utskottet remitterade motioner i samma ämne, väckta inom Andra Kammaren af Herrar *L. Kinnanson* (motionen N:o 104) och *J. Mankell* (motionen N:o 132).

Af desse motionärer har Herr *Kinnanson* hemställt, det Lag-Utskottet ville, såsom vid sistlidne riksdag skedde, föreslå: att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse, med uttalande af den åsigt, att fängelse vid vatten och bröd ej lämpligen bör såsom förvandlingsstraff bibehållas samt att följaktligen önskvärdt vore, att detsamma kunde utbytas emot annat fängelse, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes i sådant afseende låta tillvägabringa nödig utredning af de på frågans lösning inverkan förhållanden samt derefter för Riksdagen framställa förslag i ämnet; men, om det ansåges böra föredragas, att i nu gällande föreskrifter angående förvandlingsstraff endast vidtaga sådan förändring, att valfrihet för den medellöse bötfälde emellan de båda olika slagen af fängelse infördes, en åtgärd, hvars lämplighet motionären dock icke kunde för sin del medgifva, i andra rummet föreslåg: att Lag-Utskottet ville uppgöra och till godkännande af Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i strafflagen, att det egentliga förvandlingsstraffet, då bötfälld saknar tillgång till boterna, kommer att bestå i enkelt fängelse, men med frihet för den bötfälde att, om han det heldre åstundar och det utan våda för hans helsa kan ske, i stället undergå en kortare tids fängelse vid vatten och bröd; med iakttagande i öfrigt af en såväl i afseende å maximum som minimum tjenlig förvandlingsskala, lämpad för ringare bötesbelopp till deremot svarande lindriga grader i strafftid.

Herr *Mankell* åter har, med åberopande af Andra Kammarens vid sistlidne riksdag fattade beslut i fråga om vatten- och brödstraffets afskaffande såsom förvandlingsstraff samt de skäl, som för ett sådant beslut då anfördes, föreslagit, att, med denna straffarts fullkomliga uteslutande ur vår lagstiftning i enlighet med såväl Lag-komitéens som Lag-beredningens förslag, stadgas måtte: det ådömda böter, till hvilkas fulla gäldande den brottslige saknar tillgång, skola förvandlas till enkelt fängelse, dock med förkortning af de i nämnda lagarbeten bestämda fängelsetider.

Frågan om olämpligheten af vatten- och brödstraffet är i vårt land lika gammal, som frågan om olämpligheten af de fysiskt-affiktiva straffen. Redan för omkring 40 år sedan utdömdes det såsom förvandlingsstraff af Lag-komitéen, som dock bibehöll det såsom en svårare art af fängelse, hvilket kunde omedelbart ådömas. Vid den några år derefter företagna granskning af Lag-komitéens förslag gick Högsta Domstolen ett steg längre och utdömde vatten- och brödstraffet äfven såsom särskild straffart. Samma uppfattning gjorde sig gällande hos Lag-beredningen, som i sitt Straffbalks-förslag af år 1844 alldeles uteslöt vatten- och brödstraffet. Det återupptogs väl i det af Kongl. Maj:t vid 1862—1863 årens riksdag framlagda förslag till ny Strafflag och inkom i följd deraf i nu gällande lag; men sådant skedde, efter hvad motiverna till det Kongl. Förslaget och Lag-Utskottets betänkande deröfver utvisa, endast af det praktiska skäl, att man befarade, det olägenheter skulle uppkomma såväl för det allmänna, som för den bötfälde, derest det fängelse, denne borde i stället för böter undergå, ej blefve, genom dess intensitet, till tiden så mycket som möjligt förkortadt.

Såvidt Utskottet erfarit, är nyssnämnda skäl det enda, som ännu åberopas till förmån för bibehållande af vatten- och brödstraffet. Svårt torde också vara

att finna något annat. Det fysiska lidande, den hungerspina, vatten- och brödstraffet medför, strider allt för mycket mot nutidens uppfattning af straffrättens grund och straffens ändamål, och det nedsättande i afseende å medborgerligt anseende, som i mångens föreställning ligger i detta straff, är ej egnadt att tala för dess rättvisa, enär den som är ömtålig om sitt medborgerliga anseende, drabbas vida hårdare än den, för hvilken andra människors aktning är likgiltig.

I betraktande häraf skulle det, i Lag-Utskottets tanke, vara helt enkelt en gärd åt mensklighet och rättvisa att ur vår lag alldeles utplåna vatten- och brödstraffet. Men då, såsom Justitie-statsministern anförde i det vid den Kongl. Propositionen fogade Statsråds-protokoll, en så radikal reform icke kan nu genomföras i anseende till straffanstaltarnas beskaffenhet, har Utskottet nödgats öfvergifva all tanke derpå och i stället bemödat sig att undanröjda de mest framstående olägenheterna af straffets bibehållande tillsvidare.

Utskottet har härvid ställt sig på samma grund som den, hvarpå Kongl. Maj:ts nädiga Proposition hvilat, då Utskottet, i likhet med Kongl. Maj:t, ansett frågan enklast lösas dymedelst, att den bötfällda må vara tillåtet att, derest han saknar tillgång till böter, undergå enkelt fängelse i stället för fängelse vid vatten och bröd med den tillökning i fängelsestid, som erfordras för att göra straffen equivalenta.

Mot denna den sakfälldes valfrihet har man visserligen i Högsta Domstolen anmärkt, att rättvisans kraf icke skulle tillstädja att straffet rättas mera efter förbrytarens än efter den förorättades godfinnande och att ej heller statens värdighet skulle medgifva, att vid straffets verkställande staten framträder såsom verkställare af brottslingens vilja. Men, såvidt Utskottet kan finna, innebär den ifrågasatta valfriheten hvarken det ena eller andra af hvad man sålunda velat i den samma iulägga. Det egentliga *straffet*, eller böterna, ådömes förbrytaren ovilkorligen, hädanefter såsom hitintills; derutinnan lemnas honom ingen valfrihet. Det är endast i fråga om de af lagen anvisade olika *sätt för böternas aftjenande*, som valfriheten skulle ega rum. Och om — såsom Utskottet, lika med Kongl. Maj:t, antager — det är "den förorättade" eller staten likgiltigt, hvilketdera sättet användes, enär tillfyllestgörande försöring eger rum medelst användande af hvilketdera som helst; så kan väl, vid det förhållande att förbrytaren ovilkorligen måste underkasta sig ettdera förvandlingsstraffet, den omständigheten, att staten undandraget sig det för honom likgiltiga valet och öfverlemnar det åt förbrytaren sjelf, ingalunda innefatta något frånträdande å statens sida af dess naturliga rätt att vid straffets verkställande följa sin egen vilja, hvilken ju i förevarande fall helt enkelt är den, att den bötfällda skall aftjena böterna *antingen* på det ena sättet *eller* på det andra, lika godt hvilketdera.

Med vida större skäl torde deremot kunna ifrågasättas, huruvida rättvisans kraf och statens värdighet äro tillbörligen iakttagna medelst den lag, som nu gäller, och den tillämpning af lagen, som synes vara på väg att komma i bruk. Föga rättvist vill det nemligen förefalla, att den, som blifvit dömd till den ringaste straffarten, böter, skall nödgas att, i saknad af sådana, ovilkorligen undergå straff, icke af den art, som i stränghet står näst öfver böter, utan af en ännu strängare; och föga förenligt med statens värdighet torde vara, att tillämpningen af ett ovilkorligt straffbud skall bero derå, att den, som skall straffas, icke förstår eller icke bryr sig om att hos Konungen söka att af nåd undslippa det lagbestämda straffet och utbyta det mot ett lindrigare. Sådant synes dock förhållandet nu vara, efter hvad man kan inhemta af Justitie-statsministerns yttrande till Statsråds-protokollet den 17 sistlidne Januari, hvar-

af framgår. att, sedan en till vitesböter dömd person sökt att få aftjena böterna med fängelse i stället för fängelse vid vatten och bröd, Högsta Domstolen, utan att anföra något skäl, tillstyrkt ansökningen, hvilken också enligt de upplysningar, som kommit Utskottet tillhanda, blifvit af Kongl. Maj:ts bifallen, fastän föredragande Departements-chefen, efter hvad han sjelf förklarar i nämnda Statsråds-protokoll, icke funnit något annat skäl för bifall till ansökningen ens kunna anföras, än det, som lög i sakens beskaffenhet och den dömdes uppfattning deraf.

Fastän Utskottet alltså delar Kongl. Maj:ts åsigt i fråga om valfriheten för den sakfälle, kan dock Utskottet icke förorda antagande af Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Till en början har det nemligen synts Utskottet mindre lämpligt att, då man tager det första steget till utplånande i en framtid af vatten- och brödstraffet ur lagen, man likväl bibehåller det såsom det principala förvandlingsstraffet, i följd hvaraf Utskottet trott sig böra föreslå den förändring i Kongl. Maj:ts förslag, att vatten- och brödstraffet ställes såsom förvandlingsstraff först i *andra* rummet och annat fängelse i det *första*.

Vidare har Utskottet icke kunnat undgå att finna, hurusom den tarif för böters förvandling till fängelse, hvilken är stadgad i nu gällande lag och i Kongl. Maj:ts förslag bibehållen, är i viss mån olämplig såsom dels medförande alltför stor stränghet emot medellöse bötfälle, dels alltför mycket betungande i afseende å fängervårdskostnaden.

Efter Strafflagen kunna böter ådömas till det ringa beloppet af fem R:dr och efter andra lagar och författningar till ännu mindre, ända till 1 R:dr; och det lär ej kunna nekas, att den, som gjort sig skyldig till en så ringa förbrytelse eller förseelse, att den kan försonas med så ringa böter, men är så utblottad, att han ej kan gälda dem, alltför strängt anses, om han beröfvas friheten i så lång tid som nio dagar, hvilket nu är den minsta tid, hvarunder fängelse såsom förvandlingsstraff må ådömas.

Då Utskottet i följd häraf och med föranledande af Herr Kinnansons motion företagit en omarbetning af den tarif, som bestämmer förhållandet emellan böter och det straff, hvartill desamma vid förvandling skola öfvergå, har Utskottet satt lägsta förvandlingsstraffet lika med hvad det var före den nya Strafflagens antagande, eller tre dagars fängelse; och har Utskottet, enär detta ringa fängelsestraff icke lämpligen kan förvandlas till fängelse vid vatten och bröd, låtit det sednare straffet inträda såsom ett alternativ, först då fängelsestraffet uppgår till sex dagar. I öfrigt är den nu gällande förvandlingsskalan i det närmaste bibehållen. De mindre betydande ändringar, som skett, hafva sin grund i det kända förhållande, att det särskilda lidande, bespisning vid vatten och bröd medför, framträder mera märkbart först efter förloppet af fem, sex dagar.

På grund af hvad nu är anfördt får Utskottet vördsamt hemställa, att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition ej kan bifallas oförändrad samt med afslag å Herrar Kinnansons och Mankells motioner, så vidt de ej öfverensstämman med nedanstående förslag, för sin del beslutar följande:

”Förordning om förändrade stadganden angående böters förvandling.

Härigenom förordnas, att 2 Kap. 10 och 11 §§ samt 4 Kap. 7 § Strafflagen skola erhålla följande förändrade lydelse:

2 Kap. 10 §.

Saknas hos den, som blifvit till böter fälld, tillgång till deras fulla gäldande, då skall han i stället undergå fängelse, eller, der böterna öfverstiga femton riksdaler och den bötfälde det heldre vill samt fall ej inträffar, som i 11 § detta Kap. eller 7 § 4 Kap. nämnes, fängelse vid vatten och bröd; och svara vid sådan förvandling:

böter till och med 10 riksdaler mot	Dagar i fängelse.	Dagar i fängelse vid vatten och bröd.
deröfver	3	
15	6	3
20	9	4
25	12	5
30	15	6
35	18	6
45	21	7
55	24	8
65	27	9
75	30	10
100	33	11
125	36	12
150	39	13
175	42	14
200	45	15
250	48	16
300	51	17
350	54	18
400	57	19
deröfver	60	20

2 Kap. 11 §.

I fängelse vid vatten och bröd må ej hållas qvinna, som hafvande är eller barn ammar, ej eller den, som yngre är än aderton år, eller finnes ej kunna, utan våda för helsan, dylikt fängelse undergå.

4 Kap. 7 §.

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till böter, och saknar han tillgång till deras fulla gäldande; då skall bötesstraffet, oberoende af det beslut, som om böternas förvandling förut må vara meddeladt, öfvergå till fängelse, efter ty i 2 Kap. 10 § sagdt är; och varde det fängelsestraff, under iakttagande af de i 5 och 6 §§ här ofvan stadgade grunder, med öfriga straffet förenadt.

I sammanhang härmed förordnas, att, der i särskild författning hänvisning skett till 2 Kap. 11 § Strafflagen, hänvisningen i stället skall afse 10 § af nämnda kapitel, sådan den efter denna förordning kommer att lyda.“

Stockholm den 21 Februari 1871.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *Sparre*: “Det är icke för att motsätta mig vatten- och brödstraffets afskaffande, som jag nedlägger min reservation emot detta Utskottets betänkande. Tvärtom. Redan vid sistlidne riksdag deltog jag såsom ledamot af Lag-Utskottet i dess tillstyrkande, att detta straff borde af representationen utdömas; men Utskottet, som då insåg de svårigheter, hvilka deremot framställde sig, tillade dervid en hemställan, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla att nödig *utredning* måtte ske af de på frågans *lösning* inverkande förhållanden samt att derefter nådig Proposition i ämnet måtte aflätas.

Någon sådan *utredning*, som afsåg i första rummet möjligheten att i de nuvarande fängelserna verkställa de genom vatten- och brödstraffets borttagande förlängda förvandlingsstraffen, samt vidare den motsedda tillökningen i den redan alltför stora fängvårdskostnaden med 25,000 R:dr, har icke skett. Herr Justitiestatsministern har deremot till Statsråds-protokollet den 17 sistlidne Januari förklarar: “dels att förhållandena under den korta tid, som förflutit, sedan den nya strafflagen godkändes, icke kunde antagas hafva så förändrat sig, att den angifna grunden till nämnda straffs upptagande såsom det allmänna förvandlingsstraffet — denna grund var behofvet af mera *intensitet* i straffet — redan skulle hafva alldeles bortfallit; dels ock att, med den nu befintliga tillgången på straffanstalter, synnerlig svårighet skulle möta, att behörigen verkställa alla de i sådan händelse på längre tid utsträckta förvandlingsstraffen.”

Det i Kongl. Maj:ts Proposition framställda, efter min uppfattning af Utskottet försämrade, förslag bidrager icke eller, efter min uppfattning, till *lösningen* af frågans svårigheter. Det innefattar ett skenbart kringgående af dessa svårig-

heter, på ett sätt, som ökar dem. Det är icke genom uttalandet af den sats: "att vatten- och brödstraffet är utdömdt," man öfvervinner sådana svårigheter; icke eller genom införande af en valfrihet emellan de tvänne kategorierna: af vatten och bröd och enkelt fängelse, på det sätt uppställda, att det sednare ovilkorligen kommer att väljas, och förvandlingsstraffet ännu mera än hittills kommer till användning, hvaregenom fängelserna blifva ännu mera otillräckliga.

Lika med Högsta Domstolen finner jag det icke med statens värdighet och rättvisans kraf rätt förenligt, att bjuda förbrytaren på åtskilliga straff, bland hvilka han efter tycke och smak må välja det, som bäst konvenerar honom. Statens, af lagen bestämda straffmakt, hvars uppgift är, att upprätthålla — genom på förhand stadgad tvång återställa den af förbrytaren rubbade — samhällsordningen, kan icke medgifva någon dagtingan. Den måste, för att tilltvinga sig det erkännande, som i det fria samhället är vilkoret för undergifvenhet under lagen, uppträda med ett allvar och en konsekvens, som nästan antager karakteren af naturnödvändighet, af ett öde, som förbrytaren själf sig ådragit. Härmed öfverensstämmer föga öfverlemnandet åt förbrytaren att efter eget godtfinnande, på det för honom minst genanta sätt, uppgöra sin lilla affär med staten, "såsom den förorättade." Straffet förlorar derigenom karakteren af straff, och reducerar sig till en nog mycket affärsmessig uppgörelse med statens straffmakt, som bör vara mild, men obeveklig; — icke med krämarens mjuka inställsamhet servera sina kunder efter deras smak. Alla länders lagstiftningar upptaga bland straffarterna böter, ett i och för sig icke olämpligt straff, emedan det träffar just den snikenhet, som är motivet till en stor mängd förbrytelser. Men den svaga sidan af detta straff består deruti, att det icke alltid kan uttagas, emedan förbrytaren stundom är, och nästan alltid kan göra sig, utan tillgångar. Lagen måste för detta fall ersätta detta straff med ett annat, och dervid noga tillse, att detta sednare så nära som möjligt motsvarar det förra. Bestämmandet af förvandlingsskalan är således en ytterst svår uppgift, hvare ingå en mängd faktorer; och jag befarar att den högst betydliga nedsättning i densamma, som Utskottet föreslagit, ej är rätt lycklig. Nedsätter man nemligen förvandlingsstraffet, på sätt Utskottet föreslagit: för 10 R:drs böter till 3 dagars enkelt fängelse, dervid enligt nu gällande stadganden fången, om han så önskar, sysselsättes inom fängelset och derigenom bereder sig en inkomst samt förskaffar sig bättre kost, så kan man förutse, att den dagspenning af $3\frac{1}{2}$ R:dr, med tillägg af hvad fången genom sitt arbete förtjenar, han sålunda kan beräkna sig till godo, i vårt land, der dagspenningen utgör $\frac{1}{3}$ eller aldråhögst hälften af hvad förvandlingsfången sålunda tillgodokommer, innebär en alltför stor frestelse just för den snikenhet, man med böterna velat träffa, att föredraga detta straff, äfven i de fall, då förbrytaren med lätthet kunde åstadkomma böterna. Häraf kunde följderna blifva den, att fängelsestraffet så allmänt förekomme, att det förlorade egenskapen att afskräcka. Inom Utskottet hafva anförts ledsamma exempel på att fjerdingssmän, för att bereda sig inkomsten af fångforsling, öfvertalt välbehållna personer att underkasta sig förvandlingsstraff; och till följd af nu föreslagna förändring kunde exemplen blifva alltför många.

Det, medgifvom det gerna, allmänna och förtjenta klander, som höjts emot vatten och bröd såsom förvandlingsstraff, har företrädesvis gällt de mindre bötesbeloppen. För de smärre förseelser, som dermed beläggas, såsom uraktlåtenhet att iakttaga vissa föreskrifter, eller andra af mensklig ofullkomlighet eller svaghet härörande förbrytelser, bör vatten- och brödstraffet redan nu borttagas, men *ovilkorligt* icke

icke alternativt, och förvandlingsskalan derjemte nedsätts. Sådana förbrytelser beläggas vanligen med böter från och med 1 till och med 15 R:dr, en siffra, som också i vår lag bestämmer gränsen emellan snatteri och stöld.

Jag har således inom Utskottet delat deras åsigt, som ansett, att böter till och med 5 R:dr böra motsvara 3 dagars fängelse, i stället för 3 dagars vatten och bröd eller 9 dagars fängelse, 10 R:dr 6 dagars och 15 R:dr 9 dagars, och att således vatten- och brödstraffet skulle alldeles försvinna såsom förvandlingsstraff för dessa bötesbelopp.

Helt annat är förhållandet med de brott, som beläggas med böter till högre belopp och som ofta ådagalägga en icke så alldeles ringa grad af brottslig vilja. Vi böra icke förgäta, att med böter bestraffas enligt lag t. ex. hädelse mot Gud, gäckeri af gudstjensten, brott som röra sedligheten, våld eller hotelse mot embets- och tjänstemän, våldsamt motstånd vid offentlig förrättning, brott emot hemfrid, bedrägeri, itereradt lönkrögeri, en landsplåga mot hvilket samhället har svårt att värna sig m. m.

Om å ena sidan det icke kan bestridas, att några bland dessa förbrytelser, eller rättare brott, kunna hafva sin grund i ett lättsinne, som kan förtjeua medlidande, så måste å den andra det medgifvas, att lagstiftaren för dem kan, måhända bör, bestämma ett strängare förvandlingsstraff, än för ofvannämnda ringa förseelser. Detta blir icke fallet om, på sätt Utskottet föreslagit, för dem stadgas valfrihet emellan enkelt fängelse, och detta betydligt reduceradt, eller vatten och bröd. Den djerfve, ofta återkommande lagbrytaren, för hvilken fängelselifvet blifvit en vana och som der finner sig temligen väl, skall alltid välja detta, helst han föga bekymrar sig om, att hans familj under tiden saknar bröd. Den jemförelsevis bättre förbrytaren blir just den, som af omtanka för familjen tilläfvventyrs föredrager det svårare vatten- och brödstraffet, drabbas ytterligare af den af Utskottet också framhållna *vanära*, detta, jemfördt med det mindre fängelsestraffet, medför, och den medgifna valfriheten kommer således just de förbrytare till godo, som minst äro förtjenta af medlidande.

Den högst betydliga reduktion af skalan vid förvandling till enkelt fängelse, som Utskottet föreslagit, har sin förklaringsgrund i omtanken att fängelserna må blifva tillräckliga att inrymma det vida större antal förvandlingsfångar, hvaraf, till följd af valfriheten, fängelserna komma att uppfyllas. Men härvid bör icke förbises att, då, till följd af nu gällande förvandlingslag, en mängd förbrytare, för att undgå vatten- och brödstraffet, erlagga böterna, så skola deremot flera, för att spara sig denna utgift, underkasta sig några dagars fängelse, och detta skall otvifvelaktigt föranleda en tillökning i fångantalet, likasom i den redan dryga fångtransportkostnaden, som vida öfverstiger den minskning, Utskottet afsett genom reduktion af förvandlingsskalan.

Äfven med antagande deraf, att valfrihet för förbrytaren vore i principen riktig, borde man väl tillse, att de straff, emellan hvilka man tillåter honom att välja, i någon mån motsvara hvarandra. Enligt den Danska Strafflagen af 1866, som likväl bestämmer, att vatten- och brödstraffet afbrytes hvar 3:dje eller 5:te dag, svarar 1 dags vatten och bröd mot 4 dagars fängelse. Enligt den Norska lagen svarar en dags fängelse vid vatten och bröd mot 8 dagars arrest, dervid fången likväl kan förskaffa sig bättre kost, eller 4 dagars fängelse på vanlig fångkost. Vår nu gällande lag stadgar 3 och Utskottet föreslår omkring 2 dagars fängelse motsvarande 1 dags fängelse vid vatten och bröd.

Då jag å ena sidan, lika med Utskottet, anser att vatten- och brödstraffet såsom förvandlingsstraff borde upphöra, men å den andra anser att intensivare förvandlingsstraff för allvarsammare förbrytelser borde finnas än det nuvarande enkla fängelsestraffet;

då jag genom samtal med vederbörande kommit till den öfvertygelse, att fängelsestraffets intensitet kan ökas genom åläggandet af arbete vid aftjenandet af högre bötesbelopp;

då, på sätt jag redan nämnt, särdeles med afseende å den af Utskottet föreslagna reduktion vid förvandling af böter till enkelt fängelse, så att t. ex. den dömda i stället för 3 dagars vid vatten och bröd eger att välja 6 dagars enkelt fängelse, efter min öfvertygelse, högst få skola underlåta att välja det senare; samt

då, till följd af den medgifna nedsättningen och valfriheten, en ganska stor del af de bötfällda, i stället att såsom hittills bereda sig tillgång till böter skola ingå i fängelse, hvaraf jag, lika med Herr Justitie-statsministern, befarar oöfvinnerliga svårigheter mot förvandlingsstraffets verkställande, hvilket åter kommer att medföra nödvändigheten att uppföra flera nya fängelsebyggnader, eller ock uppgifvande af cellfängelset för fängelse på kort tid, då just för detta cellfängelset är behöfligt till förekommande af fängelsets smitta;

så finner jag mig nödsakad att tills vidare för min del tillstyrka fängelse vid vatten och bröd såsom förvandlingsstraff för böter öfver 15 R:dr; och vill jag derföre hemställa,

att 10 § 2 Kap. Strafflagen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

§ 10.

Saknas hos den, som blifvit till böter fälld, tillgång till deras fulla gäldande, då skola böterna, der de ej öfverstiga Femton Riksdaler, till fängelse, men, der de öfvergå nämnda belopp, till fängelse vid vatten och bröd förändras, dock med iakttagande af hvad i 11 § af detta Kap. samt 7 § 4 Kap. stadgas.

Vid sådan bötesförvandling svare böter af 5 R:dr mot 3 dagars fängelse deröfver till och med 10 R:dr mot 6 dagars fängelse

		15	"	"	9	"
Öfverstiga böterna	"	15 R:dr,	svare	mot	böter	till och med
20 R:dr	4	dagars	fängelse	vid	vatten	och bröd
25	"	5	"	"	"	"
35	"	6	"	"	"	"
45	"	7	"	"	"	"
55	"	8	"	"	"	"
65	"	9	"	"	"	"
75	"	10	"	"	"	"
100	"	11	"	"	"	"
125	"	12	"	"	"	"
150	"	13	"	"	"	"
175	"	14	"	"	"	"
200	"	15	"	"	"	"
250	"	16	"	"	"	"
300	"	17	"	"	"	"
350	"	18	"	"	"	"
400	"	19	"	"	"	"
deröfver	20	"	"	"	"	"

men att derjemte Riksdagen i underdånig skrifvelse hemställer, att utredning måtte ske, huruvida icke vatten- och brödstraffet såsom förvandlingsstraff kunde ersättas derigenom, att fångarne ålades arbeta, samt att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till de förändringar i Strafflagen, som deraf må föranledas.“

af Herr *Beckman*: “Då den jemförelsevis lindriga lagförändring, Kongl. Maj:t i sin nådiga Proposition angående förändrad lydelse af Strafflagens 2 § 11 Kap. föreslagit, synes föra fram till ett mål, som i denna fråga är väsentligen eftersträfvansvärdt;

då underkännande af Kongl. Maj:ts Proposition lätteligen kan till en obestämmd framtid undanskjuta uppnåendet af detta eftersträfvansvärda mål;

då Utskottets förslag innebär en fullständig omgestaltning af tvänne betydande paragrafer i Strafflagen;

då täta lagförändringar, helst af mera genomgripande art, lätt kunna inverka högst menligt, såsom i medborgarnes ögon förringande lagens moraliska värdighet;

då den straffmildring, Utskottets förslag åsyftar, i fall den prövas ändamålsenlig, torde kunna i nöjaktig mån vinnas utan rubbning af strafftarifen i § 10, blott med tillägg af ännu en lägre straffgrad, 2 dagars fängelse vid vatten och bröd, motsvarande af 6 dagars enkelt fängelse;

då denna förändring af 10 § kan företagas äfven sedan den Kongl. Propositionen blifvit antagen, såsom mot denna icke stridande;

då ifrågavarande Kongl. Proposition väl icke närmar till, men icke heller aflägsnar från det i mina ögon eftersträfvansvärda målet af vatten- och brödstraffets utbytande såsom förvandlingsstraff mot böters aftjenande genom arbete;

då man deremot kan vara tveksam, huruvida icke Utskottets förslag i någon mån aflägsnar från sistberörda mål:

så finner jag mig af alla dessa omständigheter förhindrad att biträda, vare sig Utskottets nu framställda förslag till förändrad lydelse af Strafflagens 2 Kap. 10 och 11 §§, eller de ingifna motionerna, men deremot föranledd att godkänna förberörda Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, hvars antagande jag följaktligen vördsamt tillstyrker.“

af Herr *Caspersson*: “För min del kan jag icke tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition. De som med mig tänka olika och först väckt frågan om vatten- och brödstraffets afskaffande, hafva såsom skäl anført, att det vore principvidrigt att bibehålla detta straff. Detta fel mot princip har ej blifvit undanröjdt, utan man har i stället tillagt ett nytt dylikt fel, då man tillätit den sakfällde att sjelf välja straffart, och Lag-Utskottet har derjemte uppgjort en förvandlingstarif som i min tanke i någon mån rubbar den rättvisa motsvarighet, som bör ega rum mellan de straff, som skola mot hvarannan utbytas.

Då så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag otvifvelaktigt kommer att leda derhän, att, mot Riksdagens sistlidet år fattade beslut, vatten- och brödstraffet afskaffas, torde det vara tillräckligt, att jag åberopar de skäl jag då framställde uti min mot Lag-Utskottets Utlåtande N:o 43, åtgifna reservation. Emellertid hafva Utskottets arbeten ådagalagt de praktiska svårigheter, som möta, då man vill afskaffa nämnda straffart; ty om man sätter det enkla fängelsestraffet så högt, att det i verkligheten motsvarar de ådomda böterna, kunna våra cellfångelser icke på långt

när rymma det ökade antalet fångar, fängvårdskostnaderna ökas betydligt fångarnes familjer falla fattigvården till last och landet tillskyndas national-ekonomisk förlust genom de många dagsverken, som gå förlorade; om man, såsom Lag-Utskottet till en del gjort, ryggar tillbaka för dessa svårigheter och bestämmer fängelsestraffet mera med afseende på utrymmet i fängelserna än på storleken af de brott, som skola bestraffas, kommer man till ett resultat, som är ännu mindre önskvärdt; man felar mot rättvisans fordringar, man förlamar lagens verksamhet och sätter rättstillståndet i fara, med ett ord, man fäster ej nog afseende på rättvisa och säkerhet, som dock äro det hufvudmål, hvartill all lagstiftning måste syfta.

I lagens nuvarande stadgande om förvandling af böter till och med femton R:dr anser jag likväl någon förändring böra ega rum, så att den för alla möjliga böter inom nämnda belopp gemensamma förvandlingen till tre dagars fängelse vid vatten och bröd utbytes mot enkelt fängelse i tre grader, motsvarande efter gällande grunder fängelse vid vatten och bröd under 1, 2 och 3 dagar, sålunda att böter icke öfverstigande 5 R:dr motsvara 3 dagars enkelt fängelse, derutöfver till och med 10 R:dr 6 dagars samt derutöfver till och med 15 R:dr 9 dagars sådant fängelse. Böter mindre än 15 R:dr ådömas hufvudsakligen för mycket små förselsor och äro ofta af den beskaffenhet, som i 1734 års lag benämnas ensaksböter, hvilka då alltid förvandlades till enkelt fängelse. Högre böter än 15 R:dr ådömas i allmänhet icke, utan att verkligt brott blifvit begånget.“

af Herr Ribbing: “I det hufvudsakliga af det resultat, hvartill Utskottet kommit, är jag med Utskottet ense, nemligen såväl hvad angår tillstyrkande af rätt för en till böter dömd, som saknar tillgång till deras gäldande, att vid böternas förvandling få, under vissa förutsättningar, välja mellan fängelse vid vatten och bröd samt enkelt fängelse, som, med få undantag, beträffande den af Utskottet föreslagna förvandlingsskalan, äfvensom förhållandet mellan de tidsbestämmelser vid det ena slaget af fängelse, som, enligt Utskottets förslag, skola motsvara samma bestämmelser vid det andra slaget. Deremot afviker jag från Utskottet för det första i afseende på motivena för det slut, hvartill Utskottet kommit.

Med afseende på detta slut eller tillstyrkande af alternativa förvandlingsstraff för böter, till hvilkas gäldande den bötfälde saknar tillgång, med lemnad rätt åt den sistnämnde till val mellan båda, erkänner jag att, såsom af ledamöter i Högsta Domstolen i underdånigt utlåtande öfver Kongl. Maj:ts nädiga Proposition i ämnet blifvit anmärkt, medgifvande af sådan valrätt innebär ett undantag från eller företer en irregularitet i förhållande till de allmänna rättsreglor, som annars vid bestämmande af straff samt statens och den straffskyldiges förhållande till hvarandra dervid gälla. För att nu bedöma, huruvida ett sådant undantag eller nämnda irregularitet icke desto mindre må anses önskvärd och befogad, bör, enligt min åsigt, å ena sidan afseende fästas på, huru stor densamma är eller i hvad grad den afviker från de allmänna rättsreglorna i detta hänseende, så att den ej tilläfventyrs må synas mer oförenlig eller rent af i strid med samma allmänna reglor, än hvad i verkligheten kan vara händelsen; å den andra, med den sålunda till sin grad närmare bestämda irregulariteten i ifrågavarande hänseende jemföras halten af de skäl, som tala för densammas adopterande. I förra fallet tager jag mig då friheten erinra först derom, att fråga ej är om det primära straffet eller derom, att den straffskyldige skulle äga sitt ord med i laget beträffande bestämmande af dettas kvalitet eller kvantitet; frågan är om det straff, hvartill det förre under vissa omständigheter kan

förvandlas, och detta efter en skala, genom hvilken förvandlingsstraffet i hvarje fall till kvantiteten af staten är bestämdt såsom equivalent med det ursprungliga eller egentligen ådömda. Vidare erinrar jag derom, att frågan är om förvandlingsstraff för böter, d. v. s. för ett straff, ofta ådömdt för blotta uraktlåtenheter, polisförseelser o. s. v. och i intet fall för de till arten gröfre brotten, valfriheten alltså ej lemnad åt en i egentligaste och strängaste mening mot staten riktad brottslig vilja. Båda dessa omständigheter äro ovedersägligen egnade att i väsendtlig mån mildra betydelsen af eller betänkligheten vid det ifrågavarande undantaget, vare sig med afseende på "statens värdighet" eller "rättvisans kraf". — Öfvergår jag dernäst till frågan om de grunder, som kunna anföras för stadgande af den meranämnda valfriheten, så må jag att börja med till fullo erkänna vigten af det i motiverna till nu gällande strafflag anförda skäl för förvandlingens bestämmande till ett annars ur strafflagen borttaget straff, fängelse vid vatten och bröd: att nemligen ett kort, churu intensivare, frihetsstraff skulle för den dömda finnas mindre tryckande, än ett dylikt straff, till tiden längre utsträckt; — ett skäl, så mycket mera värdt att tagas i beaktande, som det just afser *lindring* för den, i följd af en *förseelse*, eller ett till arten *mindre* brott straffskyldige, synnerligen då dertill ytterligare kommer, att det längre fängelsestraffet tillika ofta kan, medelbart, hårdare träffa den straffades familj, som under längre tid är beröfvad hans närvaro, arbetsförtjenst, o. s. v. Giltigheten och vigten, af detta skäl minskas alldeles ej, än mindre upphävas de, genom den erinring, att vatten- och brödstraffet till arten är strängare straff, än enkelt fängelse, då det är lika uppenbart, som erkänt, att hvad som till kvaliteten är ett mildare eller mindre, än ett annat, genom större kvantitet kan blifva hårdare och större än detta, eller, i allmänhet uttryckt, hvarje jemförelse af grad mellan två artskilda för sin möjlighet förutsätter samma quantum af båda. Icke heller försvagas det anförda skälet deraf, att det är eller kallas "praktiskt": ett skäl för en praktisk åtgärd, hvilket ej tillika är praktiskt, är ett så *abstrakt* theoretiskt, att det ej är tillräckligt eller decisivt för den praktiska åtgärden, d. v. s. är ett otillräckligt och så till vida odugligt skäl. — Detta, å ena sidan erkänt, hindrar dock ej att, å den andra, vatten- och brödstraffet under andra förhållanden kan, af flera handa, moraliska eller fysiska anledningar, för en straffskyldig kännas och blifva hårdare, än äfven ett till tiden längre, enkelt fängelse, liksom för den ene hårdare, än för en annan. *Hvilketdera* af de båda straffen, som kännas hårdast, kan ej ensamt af objektiva grunder afgöras; det beror derjemte på subjektiva öfvertygelser och åsichter, fysiskt tillstånd, yttre förhållanden, hvilket allt hos olika personer kan vara olika. Men just deri att detta är förhållandet, just deri ligger skälet till valfriheten i ifrågavarande fall. Staten måste anses vilja och eftersträfvat, att straffet för samma förbrytelse blir i alla fall, såvidt möjligt är, lika, och skälet till denna statens vilja och sträfvan är, att endast så straffet blir i hvarje fall rättvist; men i fråga särskildt om förvandlingsstraffet för böter, till kortare vatten- och brödstraff, eller längre enkelt fängelsestraff, kunna speciella skäl anföras, hvarföre graden af stränghet, hvarmed hvartdera i hvarje fall träffas, ej ensamt efter objektiva grunder kan afgöras; *derföre* lemnar staten här ett val åt den straffskyldige. — Dermed är rättvisan af detta val visad, således ock dess förenlighet med den allmänaste och fundamentala rättsregeln för alla straffbestämmelser; dermed ock, efter mitt omdöme, de ofvan anförda anmärkningarne från Högsta Domstolen bemötta, hvilket icke är händelsen om man, med poncrande af demonstrandum, apparent eller verkligt, rör sig i en cirkelbevisning.

För det andra afviker jag från Utskottet derutinnan, att jag anser vid lagens stadgande om vatten- och brödstraffet och enkelt fängelse såsom alternativa förvandlingsstraff för böter, det, att jag så må uttrycka mig, principala förvandlingsstraffet hafva bort vara fängelse vid vatten och bröd, men kunna förändras till enkelt fängelse endast i det fall, att den straffskyldige sådant begärde, ej, såsom Utskottet tillstyrkt, tvärtom, och att enda undantaget härifrån är, om böterna ej gå öfver 10 R:dr och fängelse vid vatten och bröd såsom förvandlingsstraff följaktligen till tiden blefve så kort, att detsamma föga skiljde sig från enkelt fängelse. I afseende på detta sist anförda är jag fullt ense med Utskottet och återoppar dess i detta hänseende anförda motiver. I öfrigt deremot och såvida min åsigt på anfördt sätt skiljer sig från Utskottets, får jag såsom skäl för densamma anföra följande. I sjelfva saken, eller beträffande rätt för den straffskyldige till val, blir förhållandet, så enligt Utskottets, som mitt förslag, fullkomligt enahanda. Detsamma torde ock kunna sägas med afseende på det af Utskottet anförda skäl, att man kunde betrakta ifrågavarande lagförändring såsom en öfvergång till totalt afskaffande af vatten- och brödstraffet: i fall man sådant vill, går det lika lätt i det ena, som i det andra fallet. Då sålunda båda sätten af lagförändring med afseende på hufvudsakliga syften vid desamma äro, det ena lika ändamålsenligt som det andra, finnas deremot tvänne skäl, som efter mitt omdöme tala för det af mig förordade. Detta af mig förordade sätt, eller att bestämma bötesförvandlingen närmast till fängelse vid vatten och bröd och först i andra hand, om den straffskyldige sådant begär, till deremot svarande enkelt fängelse, är för det första närmare öfverensstämmande med nu gällande lag, och utgör derutinnan alltså en tillämpning af den allmänna regel, att man ej i det bestående bör ändra mer eller annat, än hvad som nödigt är med afseende på vinnandet af åsyftadt ändamål. Dermed är ock mitt förslag i förevarande fall i full öfverensstämmelse med den Kongl. Propositionen, i motsats mot hvad händelsen är med Utskottets. Men härtill kommer, för det andra, ännu en omständighet, som ej torde sakna all praktisk betydelse. Det vitsordas i bilagan till den Kongl. Propositionen, att våra nuvarande fängelser icke ega utrymme nog om alla förvandlingar från böter skulle ske till enkelt fängelse, tredubbelt längre än fängelse vid vatten och bröd. I närmaste sammanhang härmed bör vidare derom erinras att, der förvandling till enkelt fängelse sker, högst viktigt af flera skäl är, att detta fängelse blir ensamhetsfängelse, så att den straffade ej kommer att möjligen utstå straffet i sällskap med gröfre brottslingar. Äfven i detta hänseende är sålunda af vigt att fästa afseende vid befintligt utrymme och ej, genom lagförändringar, riskera mer, än nödigt är. Just detta synes mig likväl ske genom Utskottets förslag, så till vida som det utan tvifvel eger sannolikhet för sig att bötesförvandlingen oftare skall blifva enkelt fängelse, om detta utgör regeln, och förvandlingen till fängelse vid vatten och bröd endast inträder när den botfällde sjelf sådant begär, än om, tvärtom, fängelse vid vatten och bröd är lagens stadgande, och enkelt fängelse deremot först på den botfälldes begäran sättes i stället.

Utom nu anförda afvikelse till motiver och innehåll från Utskottets förslag, innehåller mitt dessutom den skilnad från det förstnämnda, att jag, i öfverensstämmelse med nu gällande lag, ej upptagit något särskildt bötesbelopp, följaktligen ej heller någon särskild förvandlingsbestämning, mellan 25 och 35 riksdalers böter. Här af blir visserligen en följd att, under det i öfrigt vid alternativerna mellan fängelse vid vatten och bröd samt enkelt fängelse hvarje dags tillökning i det forra motsvaras af 3 dagars tillökning i det sednare, deremot tillökningen i vatten- och

brödstraffet från 5 till 6 dagar motsvaras af respektive 12 och 18 dagars enkelt fängelse eller 6 dagars tillökning. Såsom skäl till denna irregularitet i tabellen kan emellertid, såsom mig synes med fog, anföras, att, efter sakkunniges yttrande, vatten- och brödstraffets större intensitet först med sjetten dagen egentligen för den straffade blir kännbar, och sålunda här den sedermera bibehållna proportionen mellan antalet dagar vid vatten- och brödstraff samt vid enkelt fängelse af 1 till 3 bör inträda, under det vid kortare tid af det förstnämnda straffet skillnaden mellan antalet dagar för det och för enkelt fängelse är mindre, alldeles såsom i Utskottets förslag.

För öfrigt torde i allt fall denna irregularitet i mitt förslag ej vara ens så betänklig, som den motsvarande i Utskottets, att 6 dagars fängelse vid vatten och bröd två gånger på skalan förekommer, eller motsvarar såväl 30 som 35 R:drs böter eller respektive 15 och 18 dagars enkelt fängelse.

På grund af det anförda får alltså jag för min del föreslå, det Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition och enskilda motioner i ämnet, för sin del ville besluta följande förändrade lydelse af §§ 10 och 11 i 2 Kap. Strafflagen:

§ 10.

Saknas hos den, som blifvit till böter fälld, tillgång till deras fulla gäldande, då skall han i stället undergå fängelse eller fängelse vid vatten och bröd. Böterna förvandlas till fängelse, om de ej öfverstiga tio riksdaler, men till fängelse vid vatten och bröd, om de stiga deröfver och sådant fall ej inträffar, som i § 11 detta kapitel eller § 7 Kap. 4 nämnes.

Vid sådan bötesförvandling svare

böter till och med 10 R:dr	mot 3 dagars fängelse;
deröfver " 15 " "	3 dagars fängelse vid vatten och bröd;
" " 20 " "	4 " " " "
" " 25 " "	5 " " " "
" " 35 " "	6 " " " "
" " 45 " "	7 " " " "

o. s. v. liksom nu gällande lag.

§ 11.

Qvinna, som hafvande är eller barn ammar, så ock den, som yngre är än aderton år eller finnes ej kunna, utan våda för helsan, undergå fängelse vid vatten och bröd, må ej dertill hållas, utan i stället undergå fängelse; och svare dervid

3 dagars fängelse vid vatten och bröd mot 6 dagars fängelse;

4 " " "	" " 9 " "
5 " " "	" " 12 " "
6 " " "	" " 18 " "
7 " " "	" " 21 " "

och deröfver hvarje dags fängelse vid vatten och bröd mot tre dagars fängelse.

Hvad nu stadgadt är om öfvergång af fängelse vid vatten och bröd till annat fängelse, skall äfven tillämpas, der den bötfällda (som sak-

nar tillgång till ådömda böters gäldande) förklarar sig heldre vilja undergå det sednare förvandlingsstraffet i stället för det hela bötesbeloppet motsvarande fängelse vid vatten och bröd.

Vidare den förändring i Kap. 4 § 7, att der åberopas Kap. 2 §§ 10 eller 11; samt slutligen, att i sammanhang med dessa ändringar förordnas att, der i särskild forfattning hänvisning skett till Kap. 2 § 11 Strafflagen, hänvisningen skall afse jemväl § 10 af nämnda lag.“

af Herr *Norin*, som instämde med Herr Grefve Sparre;

af Herr *Berg*, som instämde med Herr Caspersson.